

พระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดช รัชกาลที่ ๙

บทความพิเศษ

กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร
กองบัญชาการสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
E-mail: nm_2537@hotmail.com

พระเมรุมาศพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙

นับตั้งแต่วันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๙ ซึ่งเป็นวันที่ชาวไทยได้สูญเสียพระมหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ และเป็นที่รักยิ่งของปวงชน หลังจากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ เสด็จสวรรคต ระยะเวลากว่า ๓๓๗ วัน สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐ ทรงพระราชทานพระราชานุญาตให้ประชาชนได้เข้าเฝ้าฯ กราบถวายบังคมพระบรมศพ ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ภายหลังจากการพระราชพิธี ทรงบำเพ็ญพระราชกุศล ครบ ๑๕ วัน เริ่มตั้งแต่วันที่ ๒๘ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๙ จนถึงวันที่ ๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐ ประชาชนชาวไทย ต่างหลั่งไหลกันมายังพระบรมมหาราชวัง ทั้งกลางวัน กลางคืน เพื่อที่จะได้เข้าเฝ้าฯ ถวายบังคมลาเป็นครั้งสุดท้าย แม้ผู้คน จะเปียกเสียด แอ้อด สภาพภูมิอากาศ ทั้งแดด ทั้งฝน ก็มีได้เป็นอุปสรรคต่อความรักที่พสกนิกรชาวไทยมีให้แก่ พระองค์ จนวันสุดท้ายที่ปิดให้ถวายบังคมพระบรมศพ

เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐ ทางสำนักพระราชวัง จึงสรุปยอดผู้เข้าเฝ้าฯ ถวายบังคมพระบรมศพ เป็นจำนวน ๑๒,๗๓๙,๕๓๑ คน

พระบรมศพตั้งอยู่ ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท เป็นเวลากว่า ๑ ปี เพื่อเตรียมการสำหรับพระราชพิธีถวาย พระเพลิงพระบรมศพ ในหลวงรัชกาลที่ ๙ เป็นเวลากว่า ๑ ปี ที่ชาวไทยได้ทำใจยอมรับความสูญเสีย เมื่อวันพระราชพิธี ถวายพระเพลิงพระบรมศพใกล้มาถึง ความโศกเศร้าในหัวใจ ชาวไทยก็ค่อย ๆ กลับมาอีกครั้ง กระทั่งวันที่ ๑๘ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูรเสด็จพระราชดำเนินมาในการพระราช พิธีทรงยกนพปฎลมหาเศวตฉัตรประดับยอดพระเมรุมาศ ณ มณฑลพิธีท้องสนามหลวงเป็นอันเสร็จสิ้นการก่อสร้าง พระเมรุมาศอย่างสมบูรณ์และเป็นทางการ

ประชาชนเข้ากราบถวายบังคมพระบรมศพ ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท

พระเมรุมาศที่เสร็จสมบูรณ์ยามค่ำคืน

พระเมรุมาศพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เป็นงานที่ได้รวบรวมช่างหลายสาขา เพื่อเนรมิตให้ท้องสนามหลวงกลายเป็นแกนจักรวาล ตามคติความเชื่อและตามโบราณราชประเพณี แต่พระเมรุมาศครั้งนี้มีลักษณะที่พิเศษในหลาย ๆ ด้านเพิ่มเติมเข้ามา เพื่อยกย่องให้ทราบถึงพระราชกรณียกิจที่ผ่านมาของพระองค์ และแสดงให้เห็นถึงงานศิลปกรรมที่ล้ำเลิศสมกับพระบารมีของพระองค์

เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม เป็นวันพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลออกพระเมรุมาศ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์ เสด็จพระราชดำเนินยังพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท พระบรมมหาราชวัง ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลออกพระเมรุ ก่อนที่จะถึงพระราชพิธีอัญเชิญพระบรมโกศออกพระเมรุมาศ และพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพในวันรุ่งขึ้น วันที่ ๒๖ ตุลาคม แต่ก่อนถึงวันดังกล่าวมีธรรมเนียม “ลักพระศพ” ซึ่งเป็นขั้นตอนการ

ประชาชนมาร่วมในพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ ณ ท้องสนามหลวง

อัญเชิญพระศพไปยังพระเมรุมาศก่อนงานพระราชพิธี โดยพนักงานภูษามาลาจะรีบกระทำในเวลากลางคืน หรือเข้ามิดก่อนงานพระราชพิธี ส่วนพระบรมโกศที่แห่ไปนั้นทางการใช้คำว่า “ขบวนพระราชอิสริยยศ” แต่อย่างไรก็ตามพระบรมโกศในริ้วขบวนก็ไม่ได้ว่างเปล่า ภายในบรรจุ

เจ้าพนักงานสนมพลเรือนได้เข้าเปลื้องพระโกศทองใหญ่

พระชะตาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ด้วยความรักและอาลัยของประชาชนที่มีต่อในหลวง รัชกาลที่ ๙ ซึ่งไม่ได้คำนึงถึงความยากลำบากใด ๆ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณ โปรดเกล้าฯ ให้จัดสร้างพระเมรุมาศจำลองในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้ร่วมแสดงความอาลัยต่อในหลวงรัชกาลที่ ๙

จนกระทั่งเช้าวันที่ ๒๖ ตุลาคม เป็นเช้าอีกวันหนึ่งที่ชาวไทยไม่อยากให้มาถึง เช้าวันนี้เป็นวันพระราชพิธีอัญเชิญพระบรมโกศออกพระเมรุมาศ พิธีเริ่มขึ้นตั้งแต่ช่วงเช้า เมื่อสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนิน ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ประกอบพระราชพิธีอัญเชิญพระบรมโกศพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชไปพระเมรุมาศ ณ มณฑลพิธีท้องสนามหลวง ซึ่งพระราชพิธีนี้มีด้วยกัน ๖ รัชชบวน ซึ่งเป็นรัชชบวนพระบรมราชอิสริยยศตามโบราณราชประเพณี เมื่อกษัตริย์สวรรคตจึงถือว่าเป็นการเสด็จกลับสู่สรวงสวรรค์ พระราชพิธีนี้จึงเป็นการถวายพระเกียรติยศอย่างสูงสุด รัชชบวนที่เคลื่อน

ไปเปรียบได้กลับเสด็จบนสรวงสวรรค์ ดังนั้น รัชชบวนจึงต้องเคลื่อนไปอย่างมีระเบียบ สง่างาม ประหนึ่งราชรถเคลื่อนบนหม่มเมฆ

เริ่มที่รัชชบวนที่ ๑ อัญเชิญพระบรมโกศลงจากพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ประดิษฐานบนพระยานมาศสามลำคาน จากนั้นเคลื่อนรัชชบวนผ่านทางประตูเทวาริรมย์ แล้วใช้เส้นทางถนนมหาราชเลี้ยวเข้าสู่ถนนท้ายวังมุ่งไปยังถนนสนามไชย จากนั้นอัญเชิญพระบรมโกศขึ้นประดิษฐานในบุษบกพระมหาพิชัยราชรถบริเวณหน้าวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม รวมระยะทาง ๘๑๗ เมตร ใช้เวลาประมาณ ๓๐ นาที เดินตามจังหวะเสียงกลอง โดยการเดินปกติ ใช้กำลังพล จำนวน ๙๖๕ นาย

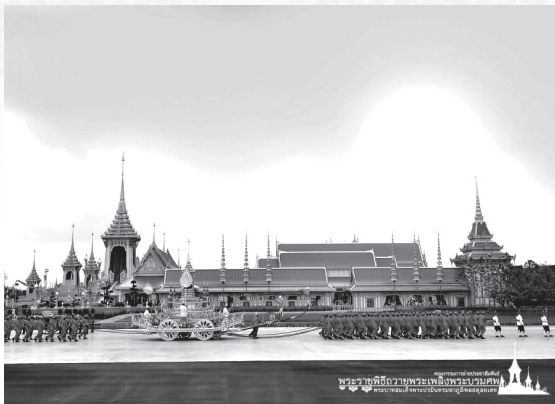
รัชชบวนที่ ๑ พระยานมาศสามลำคาน รวมระยะทาง ๘๑๗ เมตร ใช้กำลังพล จำนวน ๙๖๕ นาย ใช้เวลาประมาณ ๓๐ นาที

ริ้วขบวนที่ ๒ พระมหาพิชัยราชรถ รวมระยะทาง ๘๙๐ เมตร ใช้กำลังพล จำนวน ๒,๔๐๖ นาย
ใช้เวลาประมาณ ๒ ชั่วโมง เดินแบบเปลี่ยนท่าประกอบเพลงพญาโศก

จากนั้นในริ้วขบวนที่ ๒ จึงยatraขบวนจากหน้าวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม โดยใช้เส้นทางถนนสนามไชยเข้าสู่ถนนราชดำเนินใน ผ่านหน้ากระทรวงกลาโหม ศาลหลักเมือง และศาลฎีกา แล้วเคลื่อนขบวนพระบรมราชอิสริยยศอัญเชิญพระบรมโกศเข้าสู่บริเวณท้องสนามหลวง มีพราหมณ์ ๔ ท่าน สยายผมเดินตามพระมหาพิชัยราชรถ เพื่อถวายความอาลัยสูงสุด

ริ้วขบวนที่ ๓ ราชรถปืนใหญ่ รวมระยะทาง
๒๖๐ เมตรต่อรอบ ใช้เวลา ๓ รอบ รวม ๓๐ นาที

ในริ้วขบวนที่ ๓ เมื่อขบวนพระราชอิสริยยศเคลื่อนเข้าสู่มณฑลพิธีท้องสนามหลวง เจ้าพนักงานจิงฮ้อยเชิญพระบรมโกศลงจากพระมหาพิชัยราชรถประดิษฐานบนราชรถปืนใหญ่ เพื่อเข้าแห่เวียนอุดรวิภู (เวียนซ้าย) รอบพระเมรุมาศ ๓ รอบ จากนั้น ฮ้อยเชิญพระบรมโกศประดิษฐานบนพระจิตกาธานบนพระเมรุมาศ โดยมีระยะทาง ๒๖๐ เมตรต่อรอบ ใช้เวลา ๓ รอบ รวม ๓๐ นาที

ทั้งนี้ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าสิริวัณณวรีนารีรัตน์ พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าทีปังกรรัศมีโชติ พร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์ เสด็จในทุกริ้วขบวนด้วย รวมถึงคณะรัฐมนตรี นำโดย พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา ร่วมเดินในขบวนพระบรมราชอิสริยยศ

เจ้าพนักงานภูษามาลาอัญเชิญพระบรมโกศขึ้นประดิษฐานบนพระจิตกาธาน

เมื่ออัญเชิญพระบรมโกศประดิษฐานบนพระจิตกาธานเรียบร้อยแล้ว จึงปิดพระฉากและพระวิสูตรประกอบพระโกศจันทน์ เมื่อแล้วเสร็จจึงเปิดฉากพระวิสูตรจากนั้นในช่วงเย็นของวันที่ ๒๖ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐ เวลา ๑๗.๓๐ น. เป็นกำหนดการพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (เผาหลอก)

ซึ่งในการฯ พระราชพิธีนี้ มีพระราชวงศ์ต่างประเทศเข้าร่วมถวายดอกไม้จันทน์โดยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐ ทรงวางดอกไม้จันทน์เป็นพระองค์แรก ตามด้วยพระบรมวงศานุวงศ์พระราชวงศ์จากต่างประเทศ ราชสกุลต่าง ๆ และข้าราชการ ในช่วงต่อไปจะเป็นการแสดงมหรสพสมโภชงานออกพระเมรุตามแบบแผนราชประเพณี และการแสดงโขนหน้าพระที่นั่งทรงธรรม (หน้าพระเมรุมาศ) หรือโขนหน้าไฟ จัดการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุดพระรามข้ามสมุทร - ยกรบ - รำลึกในพระมหากรุณาธิคุณ นอกจากนี้ยังมีการแสดงมหรสพรูปแบบอื่นอีกด้วย

เวลา ๒๒.๐๐ น. ถวายพระเพลิงพระบรมศพจริง

โดยในช่วงเวลา ๒๒.๐๐ น. เป็นเวลาที่ประชาชนทุกคนไม่ยอมให้มาถึง นั่นก็คือ ช่วงเวลาถวายพระเพลิงพระบรมศพจริง ผู้คนที่อยู่บริเวณท้องสนามหลวงต่างมองไปยังคว้นสีขาวยิ่งขึ้น มาเหนือยอดพระเมรุมาศ หัวใจทุกดวงของคนไทยต่างหยุดนิ่ง หลังน้ำตา และก้มกราบถวายบังคมลาพระมหากษัตริย์ผู้เป็นที่รักยิ่งเป็นครั้งสุดท้าย ต่อจากนี้สิ่งที่หลงเหลืออยู่ก็คือ พระราชปณิธานและความดีของพระองค์ที่ยังคงสถิตอยู่ในใจของชาวไทยนิรันดร์ นับเป็นอีกหนึ่งคำคืนที่ชาวไทยยากที่จะลืมตาหลับได้

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลพระบรมอัฐิ
ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท

เช้าของวันที่ ๒๗ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐ หลังจากผ่านพ้นคำคืนที่หนักหน่วงในจิตใจของชาวไทย เป็นวันอัญเชิญพระบรมอัฐิและพระบรมราชสรีรางคารจากพระเมรุมาศ ณ มณฑลพิธีท้องสนามหลวงเข้าสู่พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทพระบรมมหาราชวัง เพื่อประกอบพิธีทางศาสนา ซึ่งเป็นริ้วขบวนที่ ๔ โดยพระที่นั่งราชนทรยานน้อยอัญเชิญพระบรมโกศพระบรมอัฐิและพระที่นั่งราชนทรยานน้อยอัญเชิญพระบรมราชสรีรางคารแยกเข้าวัดพระศรีรัตนศาสดาราม อัญเชิญพระผอบพระบรมราชสรีรางคารพักไว้ที่พระศรีรัตนเจดีย์ ในวันที่ ๒๘ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐ เป็นพระราชพิธีบำเพ็ญพระราชกุศลพระบรมอัฐิ ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท

ริ้วขบวนที่ ๖ พระที่นั่งราชนทรยาน อัญเชิญ
พระบรมราชสรีรางคาร ณ วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม
และวัดบวรนิเวศราชวรวิหาร

และในวันสุดท้าย วันที่ ๒๙ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐ ริ้วขบวนที่ ๕ อัญเชิญพระบรมอัฐิจากพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทเพื่อประดิษฐาน ณ พระวิมานบนพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทโดยพระที่นั่งราชนทรยาน ส่วนในริ้วขบวนที่ ๖ ริ้วขบวนสุดท้าย เป็นขบวนกองทหารม้าเกียรติยศ พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าสิริวัณณวรีนารีรัตน์เป็นผู้นำกองทหารม้าอัญเชิญพระบรมราชสรีรางคารจากพระศรีรัตนเจดีย์ วัดพระศรีรัตนศาสดารามไปประดิษฐาน ณ วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม และวัดบวรนิเวศราชวรวิหาร เป็นอันเสร็จสิ้นพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ผู้เป็นที่รักยิ่งของประชาชนชาวไทย

พันโทหญิง พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าสิริวัณณวรีนารีรัตน์ ผู้บังคับการกองพันทหารม้าที่ ๒๙ รักษาพระองค์
ทรงนำขบวนพระบรมราชอิสริยยศ อัญเชิญพระบรมราชสรีรางคารไปประดิษฐาน
ณ วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม และวัดบวรนิเวศราชวรวิหาร

แม้พระราชพิธีจะผ่านพ้นมาแล้ว แต่รอยพระยุคลบาท
พระราชทานแนวทางการดำเนินชีวิตให้แก่ปวงชน
ยังคงสถิตอยู่ ณ ทุกแห่งหนของแผ่นดินไทย และสถิต
ในความทรงจำมีรูปลักษณ์ จะเห็นได้ว่าในช่วงเวลาที่บ้านเมือง
โศกเศร้าจากการสูญเสีย ชาวไทยหลาย ๆ คน ลุกขึ้นมา
ทำความดี ทำให้เราได้เห็นว่าหากคนไทยสามัคคีกัน
จะกลายเป็นพลังที่ยิ่งใหญ่ ไม่ว่าศัตรูจากที่ใดก็ไม่สามารถ
ทำลายเราได้ ดังความห่วงใยของในหลวงรัชกาลที่ ๙ ที่ทรง
ห่วงใยความสามัคคีของคนไทย ดังพระราชดำรัสต่อไปนี้

“...ประเทศไทยถ้าประชาชนพลเมือง มีความ
สามัคคีกลมเกลียวกันดี มีระเบียบวินัย ประเทศนั้นก็เจริญ
และอยู่ในฐานะดี จึงเห็นได้ว่า ความสามัคคีกลมเกลียวกัน
ระหว่างคนในชาติ และความเข้าใจรักภักดีระบียบวินัย
เป็นปัจจัยสำคัญอันหนึ่ง ที่จะช่วยนำประเทศชาติสู่ความ
วัฒนาถาวร...”

พระราชดำรัสในหลวงรัชกาลที่ ๙
เนื่องในโอกาสเสด็จฯ ออกให้ประชาชนเฝ้า
ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม
วันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๐๔

ที่มาของภาพ

๑. คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์งานพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช www.kingrama9.net/PhotoGallery
๒. สำนักข่าว AFP
๓. สำนักข่าว Manager Online